

Lobiji nav labi, mums būs interešu pārstāvji!

Interešu pārstāvības atklātības likums, kas tiek saukts arī par Lobiju likumu un Saeimā figurē jau kopš 2008. gada, ir nonācis sabiedriskajā apspriešanā šā gada janvārī. Precīza teksta vēl nav, un gaidāmas karstas diskusijas brīdī, kad būs runa par lobiju reģistrācijas birokrātisko slogu un uzraudzības mehānismiem

Teksts Jānis Goldbergs
Foto stock.adobe.com

“Kopš 2019. gada esam ķērušies pie vispusīgas likuma izstrādes, lēnām un secīgi, aptaujājot visus iesaistītos, mēģinām nonākt pie izsvērtas likuma redakcijas, kas būtu racionāls risinājums interešu pārstāvjiem un deputātiem,” *Dienas Biznesam* sacīja Saeimas deputāte un likuma virzītāja Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijā Inese Voika (A/Par!).

Lobijus uztver nedraudzīgi

Stāsts par to, ka interešu pārstāvji vai lobiji ir kaut kas apšaubāms un, visticamāk, saistāms ar korupciju vai vismaz ar kaut ko nevēlamu, *Dienas Biznesam* kārtējo reizi izgaismojās šā gada 1. aprīļa Ministru kabineta sēdē. Proti, lēmums par ierobežojumiem tirdzniecības centros tapa pēc premjera Krišjāņa Kariņa replikas par Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) valdes priekšsēdētāja Jāņa Endziņa argumentiem, kādēļ ierobežojumus nevajag. Premjers norādīja, ka, ja reiz lobijš tā saka, – “ejam pareizā virzienā”, un ie-

robežojumi tika ieviesti. Valdībai bija citu ekspertu atzinumi par ierobežojumu nepieciešamību, interešu pārstāvja vai lobija argumenti premjera izpratnē tika tulkoti drīzāk kā papildinājums tiem pēc formas, daudz neuzlūkojot būtību. Tas liek domāt, ka pati lobiju uztvere visaugstākajā līmenī Latvijā ir ar sliktu auru, un nav jābrīnās, ka KNAB 2014. gadā iesniedza valdībai likumprojektu, kuru tūdaļ vajadzēja noraidīt, jo doma bija nevis par atklātības ieviešanu lobijiem, bet gan par to, kā noņemt lielāku daudzumu kukuļdevēju, un, lai to paveiktu, nolēma visus aplikt ar birokrātisku pienākumu reģistrēt un atskaitīties par sarunām deputātu vai ietekmīgu amatpersonu kabinetos. Pats Lobiju likums ar nolūku ir pārsaukts par Interesešu pārstāvības atklātības likumu, līdzīgi kā savulaik no saziņas izslēdza vārdu “invalids” un to aizvietoja ar “persona ar īpašām vajadzībām”. Vai politikorekta uzruna lobiju gadījumā maina uzverti, to, visticamāk, redzēsim laika gaitā.

Jāsāk ar uzskaiti

I. Voika *Dienas Biznesam* apgalvoja, ka pašreizējā likuma metā galvenā ideja ir interešu pārstāvības atklātības nodrošināšana, norādot, ka Rīgas mērs Mārtiņš Staķis (A/Par!) jau šobrīd ideju mēģina iedzīvināt, publicējot visas savas tikšanās domes interneta vietnē vi-

“Lietuvas piemērs – likums izveidots jau sen, tomēr reģistrējušies ir tikai daži lobiji, un faktiski visas sarunas notiek “zem galda”.

siem pieejamā Rīgas mēra kalendārā. Proti, pirmais uzdevums ir panākt, ka notiek lobiju reģistrācija, cilvēki deklarē kontaktus un sarunas, kas skar interešu pārstāvniecību kā vienā, tā otrā pusē. I. Voika *Dienas Biznesam* pauda, ka likuma veidošanas prioritāte ir interešu pārstāvju reģistrācija, kas būtu jāpanāk, piemērot Lietuvas piemēru, kur likums izveidots jau sen, tomēr reģistrējušies ir tikai daži lobiji, un faktiski visas sarunas notiek zem galda.

Tajā pašā laikā, jautāta par sodiem, I. Voika atzina, ka neviens likums netiek veidots bez pārkāpumu sodīšanas principa, uzsverot, ka sodus vairāk paredz citi likumi, piemēram, Krimināllikuma pants *Par tirgošanos ar ietekmi*. Savukārt Interesu pārstāvības atklātības likuma uzdevums ir lobiju darbību padarīt atklātu un caurspīdīgu. Proti, nav primāra uzdevuma domāt par to, kā kādu sodīt par likuma nepildīšanu, bet vispirms ļaut tam normālu gaitu, jo arī bez sodu draudiem kalendāru veidošana un sarunu reģistrācija aizņems laiku un resursus. Plānots, ka vienotais interešu pārstāvju reģistrs būs obligāts, tomēr nevajag pārprast tā darbības robežas, jo interešu realizēšana var notikt arī iesniegumu formā, iedzīvotāji pie pašvaldībām var vērsties caur iedzīvotāju padomēm, kas jaunajā Pašvaldību likumā ir definētas kā iedzīvotāju pārstāvju vēlētas vienības, vai arī tiesvedības ceļā. Proti, eksistē arī citi interešu realizācijas ceļi, kas nepakārtojas konkrētā likuma prasībām.

I. Voika kā likuma virzītāja atzina, ka Interesu pārstāvības atklātības likuma veidošanas gaitā vēl sagaidāmas debātes par reģistrācijas prasībām un iesniedzamās informācijas apjomiem, un citām detaļām, kas ideju līmenī var šķīst sīkumi, bet praktiskās realizācijas gaitā var praktiski apturēt likuma normālu darbību.

Viedoklis

Lobiju uztverē jānotiek paradigmu maiņai

Jānis Lielpēteris,

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes loceklis

Diskusija par Lobiju likuma nepieciešamību jau ilgst kādus 15 gadus un cikliski atgriežas valsts darba kārtībā. Šobrīd, atšķirībā no citām reizēm, likumu raksta Saeima un kopējais ietvars ir labs, jo likumprojekts neiet stingras regulācijas virzienā.

Bažas par likumu ir praktiskās detaļās. Piemēram, LTRK ir valdes locekļi, kuri varētu būt reģistrēti lobiju reģistrā, bet ir situācijas,

kad organizācija labāk vēlas deleģēt kādas nozares speciālistu izklāstīt uzņēmēju pozīciju un viņa zināšanas nozarē būtu daudz vērtīgākas par manām vai Jāņa Endziņa, vai arī LTRK prezidenta Aigara Rostovska zināšanām. Šādu ekspertu mums varētu izrādīties krietni vairāk nekā citām organizācijām. Es pieņemu, ka būtu jāparedz interešu pārstāvjiem iespēja deleģēt ekspertus problēmas izklāstam.

Otra lieta ir bažas par to, vai tiešām izdosies visiem interešu pārstāvjiem radīt vienlīdzīgus noteikumus. Visbeidzot trešā lieta ir interešu pārstāvju jeb lobiju uztvere, ir nepieciešama paradigmas maiņa valstī, visā sabiedrībā, un šeit pat ļoti laba likuma izveidošana neko nelīdzēs. Jāmainās ir domāšanai un sapratnei par to, kas ir intereses, par to, ka katram tādas ir un ka tās pārstāvēt, argumentēti aizstāvēt ir labi un atzīstami, nevis slikti un aizdomīgi.

Viedoklis

Lobiju likumā svarīgas ir detaļas

Andris Tauriņš,

Sorainen partneris, zvērināts advokāts

Likumu rakstīt šobrīd ir uzņēmusies Saeima, un tas ir netipiski, jo vairumā gadījumu to dara ministrijas un likumi iziet saskaņošanu tajās. Patlaban ir tas, ko deputāte Inese Voika un Saeimas Analītiskais dienests ir spējuši darīt. Īsta likuma teksta vēl nav, ir pamatnostādnes. Labā ziņa visā ir tā, ka lielā vienprātībā visi, kas strādā pie likumprojekta, atbalsta tā nepieciešamību, ir izvēlēts ceļš to izveidot, un es kā Sorainen advokāts to atbalstu, jo nepieciešama jomas sakārtošana. Iepriekšējā pieredze 2013. gadā, kad likumu rakstīja Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, nebija sekmīga, jo uzsvāri bija uz kontroli un sodiem.

Ir pagājis laiks, un gribu ticēt, ka daudz kas ir mainījies. Vārds “lobijs” likumā ir nomainīts

uz “interesu pārstāvniecība”, tā mēģinot mazināt šī vārda negatīvo nozīmi sabiedrībā, un uzsvārs ir uz vārdu “atklātība”. Likuma ideja ir laba, pasakot, ka interešu aizstāvībai ir nepieciešams regulējums. Praktiski ir stāsts par lobiju un publiskās varas komunikācijas deklarēšanu, un šeit ir runa par detaļām, piemēram, kāda informācija būs jānorāda un cik daudz. Atsevišķos gadījumos mums kā advokātiem ir svarīgi aizsargāt klienta konfidencialitāti. Tātad jautājums ir par to, kas būs jāatklāj, – vai nu tikai klienta nosaukums, vai arī varbūt pakalpojuma honorārs. Cik daudz un plaši būs jādeklarē kontakti. Šeit ir atšķirība arī starp dažādiem pakalpojumu sniedzējiem. Piemēram, nozaru organizācijām, tādām kā Darba devēju konfederācija, kas lobēšanā darbojas ik dienu un lielā mērogā, varētu būt sarežģīti deklarēt katru darbību.

Es pieņemu, ka likums būs visaptverošs un skars visas amatpersonas, kuras var atstāt ietekmi uz kādiem lēmumiem, tātad var būt lobiju kontakts. Konkrētajā likumā ir vēl daudz diskusiju, jo velns slēpjas detaļās un nav pieļaujams, ka, pieņemot likumu, pieļauj pārāk daudz izņēmumu, kas neaptvers visas lobēšanas darbības un visus iesaistītos spēlētājus. Tas ir viens no galvenajiem riskiem.